

Ε. ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΠΕΜΒΑΣΕΙΣ (1923 - 1936)

1. Οι συνέπειες της Μικρασιατικής καταστροφής

Το τέλος της Μεγάλης Ιδέας:

- Με τη Μικρασιατική καταστροφή (1922) χάθηκαν οι ανεπτυγμένες οικονομικά και πολιτιστικά περιοχές της Μικράς Ασίας και της Ανατολικής Θράκης.
- Κανένα κόμμα δεν προέβαλλε πλέον την επιλογή της εδαφικής επέκτασης και του πολέμου.
- Αυτή η μεγάλη αλλαγή προκάλεσε κρίση ταυτότητας στην Ελλάδα, δεδομένου ότι η Μεγάλη Ιδέα αποτέλεσε για έναν σχεδόν αιώνα το θεμέλιο, στο οποίο πολλοί άνθρωποι βάσιζαν το λόγο ύπαρξης του κράτους.
- Η πλειονότητα των προσφύγων τάχθηκε στο πλευρό των Φιλελευθέρων, πιστεύοντας ότι οι Αντιβενιζελικοί ήταν υπεύθυνοι για την καταστροφή.

Οι συνέπειες της Μικρασιατικής καταστροφής στην πολιτική ζωή της Ελλάδας:

- Η διαρκής υποβάθμιση του βιοτικού επιπέδου ευρέων τμημάτων του πληθυσμού επηρέασε την εξέλιξη των κομμάτων κατά την περίοδο αυτή.
 - Σταμάτησε να βρίσκεται η εξωτερική πολιτική στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος.
 - Στο προσκήνιο ήλθαν εντονότερα οι συγκρούσεις συμφερόντων οικονομικού και κοινωνικού χαρακτήρα.
 - Σε πολλούς ανθρώπους (ανεξαρτήτως πολιτικής τοποθέτησης) επήλθε κόπωση από τη μόνιμη πολιτική αστάθεια και από τη διαρκή όξυνση που καλλιεργούσαν τα κομματικά επιτελεία και τα πραξικοπήματα αξιωματικών της περιόδου 1922-1935.
 - Σ' αυτήν προστέθηκε η δυσaráσκεια για τις διαμάχες συμφερόντων πολιτικής, οικονομικής και κοινωνικής υφής, καθώς και για την πληθώρα των διαφορετικών πολιτικών ιδεολογιών.
- Ο Μεταξάς δεν χρειάστηκε να ασκήσει βία για να επιβάλει, το 1936, τη δικτατορία του.

Οι παρεμβάσεις του στρατού στην πολιτική ζωή:

- Οι έκρυθμες καταστάσεις προκάλεσαν κρίση νομιμότητας του κοινοβουλευτικού συστήματος. Οι ρίζες της βρίσκονταν στο διχασμό της δεκαετίας 1910-20, κορυφώθηκε όμως η κρίση αυτή την επόμενη περίοδο, οπότε υπονομεύθηκε η εμπιστοσύνη στην αποτελεσματικότητα του πολιτικού η οποία αποτελεί θεμέλιο της νομιμότητας στις σύγχρονες κοινωνίες.
- Δύο στοιχεία καθόρισαν τη φυσιογνωμία της πολιτικής ζωής αυτής της περιόδου: η διαρκής παρέμβαση των στρατιωτικών στην πολιτική και η χρήση βίας στην άσκηση πολιτικής.
- Οι αξιωματικοί διεκδικούσαν τον πρώτο λόγο σε θέματα εσωτερικής πολιτικής, καθώς θεωρούσαν το στρατό ως υπερκομματικό φορέα εξουσίας.
- Ένιωθαν δυσaráσκεια για τις διαφοροποιήσεις στο κοινωνικό επίπεδο.
- Απεχθάνονταν τον πολιτικό τρόπο αντιμετώπισης και διευθέτησης των κοινωνικών συγκρούσεων, τις διαπραγματεύσεις και τους συμβιβασμούς, που θεωρούσαν συνώνυμα της διαφθοράς και της έλλειψης αρχών.

Η στρατιωτική παρέμβαση του 1922 και η δίκη των Εξ:

- Αμέσως μετά την ήττα στη μικρασιατική εκστρατεία, επενέβησαν στην πολιτική ζωή **αξιωματικοί** που ηγούνταν στρατιωτικών σωμάτων τα οποία επέστρεφαν από το μέτωπο (Ν. Πλαστήρας, Στ. Γονατάς, κ.λπ.).
- Η **δίκη και καταδίκη σε θάνατο** πέντε κορυφαίων πολιτικών της αντιβενιζελικής παράταξης και του αρχηγού του στρατού της Μ. Ασίας, με την κατηγορία της εσχάτης προδοσίας όξυνε την πολιτική κατάσταση. Η κατηγορία ήταν αβάσιμη, αλλά οι κατηγορούμενοι εκτελέστηκαν, προκειμένου να κατευναστούν οι πρόσφυγες και ο στρατός.
- Το **τηλεγράφημα του Βενιζέλου**, το οποίο έμμεσα συνιστούσε τη ματαίωση των εκτελέσεων, έφθασε πολύ αργά, αν και δεν είναι βέβαιο ότι μια έγκαιρη παρέμβαση του Βενιζέλου θα είχε αποτέλεσμα.

Ο ρόλος των στρατιωτικών στην πολιτική ζωή:

- Η **επιθυμία για επαγγελματική εξασφάλιση** βενιζελικών και αντιβενιζελικών **αξιωματικών** δημιούργησε μια δυναμική διαρκούς παρέμβασης του στρατού στην πολιτική.
- Συγκροτήθηκαν «ομάδες» **απότακτων ή εν ενεργεία αξιωματικών**, οι οποίοι όλο και περισσότερο προσπαθούσαν να θέσουν υπό τον **έλεγχο τους το Κοινοβούλιο** και τις κυβερνήσεις και εν τέλει να επιβάλουν **αντικοινοβουλευτικά συστήματα διακυβέρνησης**.

Ο ρόλος των κομμάτων στην πολιτική ζωή:

- Τα κόμματα **χρησιμοποιούσαν ομάδες αξιωματικών**, για να επιτύχουν τα δικά τους βραχυπρόθεσμα σχέδια.
- Τα κόμματα ευνοούσαν τις **εντάσεις**, θεωρώντας ότι η πόλωση θα ενίσχυε την ενότητά τους.
- Τα κόμματα υιοθετώντας αυτή τη στάση, **περιορίζαν τις δυνατότητες ελιγμών** και δεν μπορούσαν να αντιμετωπίσουν τα κοινωνικά προβλήματα.
- Τα κόμματα είχαν τη δυνατότητα να **ελέγξουν το πολιτικό παιχνίδι**, διότι η κοινωνία και τα προβλήματά της είχαν γίνει τόσο σύνθετα, ώστε δεν μπορούσαν να τα διαχειριστούν στρατιωτικοί, οι οποίοι μπορούσαν εύκολα να κάνουν πραξικόπημα, αλλά δεν ήταν ικανοί να ασκήσουν την εξουσία.

Λόγοι καταστρατήγησης του συντάγματος και ενίσχυσης των μηχανισμών καταστολής από τις ηγεσίες των κομμάτων:

1. Επιδίωκαν να **εξουδετερώσουν τον πολιτικό αντίπαλο**, με κάθε μέσο.
2. Υποχρεώνονταν να έρθουν σε **συνεννόηση με «ομάδες» αξιωματικών** της επιλογής τους και να αποδεχτούν τα αιτήματά τους.
3. Πίστευαν ότι τα σύνθετα κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα θα τα έλυνε καλύτερα μία **ισχυρή εκτελεστική εξουσία**.
4. Αναζητούσαν **μεθόδους αστυνόμευσης** για να αποσοβήσουν κοινωνικές συγκρούσεις.

Τρόποι καταστρατήγησης του συντάγματος και ενίσχυσης των μηχανισμών καταστολής από τις ηγεσίες των κομμάτων:

- Οι κυβερνήσεις συνήθιζαν να **κηρύσσουν τη χώρα σε κατάσταση πολιορκίας**, προκειμένου να ελέγχουν την κατάσταση και να παραβιάζουν συνταγματικές διατάξεις.
- Τα κυβερνητικά κόμματα είχαν την τάση να **προσαρμόζουν τον εκλογικό νόμο** στις ανάγκες τους, ώστε να βγαίνουν ενισχυμένα από τις εκλογές και να αποδυναμώνουν εκλογικά τους αντιπάλους.
- Άλλαζαν το **μέγεθος εκλογικών περιφερειών** και χρησιμοποιούσαν **πλειοψηφικό ή αναλογικό εκλογικό σύστημα**, κατά τις ανάγκες τους.